

George W. Bush är ingen Clinton (tack och lov)

| av Ann-Sofie Dahl

Medan Clintons utrikespolitik var ett led i hans strävan att vara vän med alla driver George W. Bush en moralisk utrikespolitik; han gör det som är rätt även om alla inte blir glada.

SOLIDARITETEN ÖVER ATLANTEN har fått ny kraft efter de fasansfulla vansinnesdåden mot USA den 11 september i år. Vänner och fiender är begrepp som har fått en annan innebörd när stödet för demokratin strömmar mot USA från emellanåt ganska så (och inte sällan skräckslagna) skilda hörn av jorden.

Mellan Europa och USA har banden stärkts på ett sätt vars like vi inte har sett sedan andra världskrigets dagar; i samma ögonblick som tusentals oskyldiga människoliv raderades ut i New York, Pennsylvania och Washington, DC av de ondskefullaste av krafter försvann också alla de mängder av futiliteter som har ockuperat den transatlantiska agendan under senare tid. Åtminstone för ett slag; de kommer säkert tillbaks, om än för evigt präglade av de smärtsamma dagar då fundamentet för hela vår västliga frihet och demokrati utsattes för en skoningslös attack.

För Europas del handlar det också om att man nu närmar sig en punkt där man klarar av att acceptera att det faktiskt sitter en republikansk president, utan minsta tendens att uppskatta västeuropeisk social ingenjörskonst, i Ovals rummet för ett bra tag framåt.

Efter åtta långa år med vännen Bill Clinton i Vita Huset har det varit uppenbart plågsamt för den gamla världen att anpassa sig till de nya tiderna. Clinton var en begriplig man för mången regering på den europeiska kontinent där socialdemokratin på många håll har uppfattats som samhällets normaltillstånd. I mångt och mycket bedrev Clinton visserligen en politik som vid närmare inblick troligen skulle gett en och annan av hans europeiska polare stora skälvan, men han var en retorisk mästare i att modellera sig som en slags transatlantisk

representant för den expansiva välfärdsstaten, i alla fall i det jovialiska umgänget över världshaven.

Med George W. Bushs ankomst till makten, efter diverse segdragna spektakel som gärna togs till intäkt i Europa för att hans position som statschef är i alla avseenden illegitim, blev den bristande förståelsen extra tydlig mellan det som är genuint amerikanskt – till vilket det upplysta östkustsetablissemang, som även den forne Arkansasguvernören faktiskt tillhör, inte kan räknas – och det som dessvärre verkar vara typiskt europeiskt.

KULTURKAMPF

Mellan USA och Europa har under det senaste halvåret bedrivits vad Die Welt-redaktören Josef Joffe betecknat som en slags utdragen *Kulturkampf*, och som bland annat har visat sig i en fundamental politisk oförmåga, och inte sällan ovilja, från båda håll att kommunicera. Personkemin har helt enkelt inte fungerat över Atlanten.

Och det har inte bara varit politikerna som har betraktat varandra med misstänksam blick. I en undersökning från i somras, gjord av bland andra The International Herald Tribune och The Council on Foreign Relations, deklarerade en ordentligt tilltagen majoritet av befolkningarna i Tyskland, Italien, Storbritannien och Frankrike sitt stora misstroende gentemot Washington. I snitt 73 procent förklarade att USA enligt deras mening bara tänkte på de egna intressena i relationen med Europa.

Bill Clintons Europapolitik mindes man däremot gärna med värme, vilket kan ses som övertygande bevis för att det mer var känslor än kunskap som styrde resultatet i utfrågningen. För vilken kompetens har egentligen 4 000 slumpmässigt utvalda européer att bedöma

komplexa tekniska frågor om Kyotosamtalen, de militära poängerna med ett nationellt missilförsvar, och fördelarna med ABM-avtalet? Nä, just det.

Då är det lättare att leva kvar med mytmannen Clinton, vars Europapolitik under lång tid var obefintlig, som tog över ett år på sig innan han behagade maka sig iväg på besök i Europa, och som lät meddela vid tillträdet att han avsåg att avsätta en hel timme i veckan åt utrikespolitiken – om han fick tid.

Samma hyllade expresident som hade kunnat lindra nittioalets ofattbara tragedi på Balkan, om han nu bara hade varit förmögen att fatta beslut om amerikanskt deltagande i ett inledningsstadium istället för att låta de europeiska regeringarna ensam befinna sig på marken fram till Daytonavtalet 1995. Det är väldigt, väldigt många liv som hade kunnat räddas. Likaså förhindrat ett gigantiskt flyktingproblem som Europa hade kunnat klara sig förutan.

Och det är samme Clinton som jamsade hit och dit och inte visste vad han ville i NATO-frågan, men som nu har försett sig med en storslagen image som den amerikanske president som genomförde den historiska utvidgningen av alliansen till de tre första Warszawa-paktsländerna; detta efter att med alla medel i världen ha försökt undvika hela frågan genom det kreativa greppet att skapa två nya samarbetsorgan och akronymer, NACC (North Atlantic Cooperation Council) och Pfp (Partnership for Peace).

Slutligen, samme president som knappast hade förmått vad hans efterträdare gjorde ett knappt halvår efter tillträdet: att ge sitt helhjärtade stöd till NATO-medlemskap för de baltiska staterna. Käre Bill gjorde det inte lika lätt för sig, vän som han nödvändigtvis skulle vara med alla, och med Ryssland framför allt.

”THE RIGHT THING TO DO”

För George W. har det varit bra mycket enklare eftersom han har en politisk ledstjärna att följa i sin presidentgärning. Där Clinton inte såg mer än tjugatvå östeuropéer som inte lät sig nöjas med halvmesyres inser Bush II att en utvidgning av NATO till de tre små, sårbara – och visst, besvärliga – länderna i Baltikum är en fråga om moral: om att det är ”the right thing to do.”

Att Bill Clinton inte funderade över utvidgningen i just sådana banor – moral – är kanske inget att förvånas över, förstås.

I republikanska kretsar är det emellertid det dominerande angreppssättet vad gäller Europapolitiken. När Jesse Helms, den tidigare ordföranden i senatens utrikesutskott som nu ska lämna politiken, rev bort flera sidor av det tal han skulle hålla vid ”think tanken” American Enterprise Institute i Washington, DC i mitten av januari, och ersatte det med några nya, egenhändigt

författade rader om NATO-utvidgningens moraliska och ideologiska imperativ, var det en tydlig signal att nya tider var i antågande i den amerikanska huvudstaden.

Från försiktiga spekulationer om ett land, Litauen, som ny medlem i regionen, tog debatten ett plötsligt jätteklov över till att omfamna tanken på ett samlat baltiskt medlemskap vid nästa utvidgningstillfälle. Därmed inte sagt att så tvunget kommer att ske, ty NATO består av fler länder än USA, men förutsättningarna förbättrades genast i ett slag.

Så resonerar knappast en president som är isolatist, vilket Bush oavbrutet har anklagats för att vara i allehanda illa underrättade medier. Däremot kan han betecknas som en variant av unilateralist, och det är något helt annat, det. Med en unilateral politik avgör USA självt var och när och i vilka sammanhang landet ska engageras – och på vilka villkor, på gott och ont.

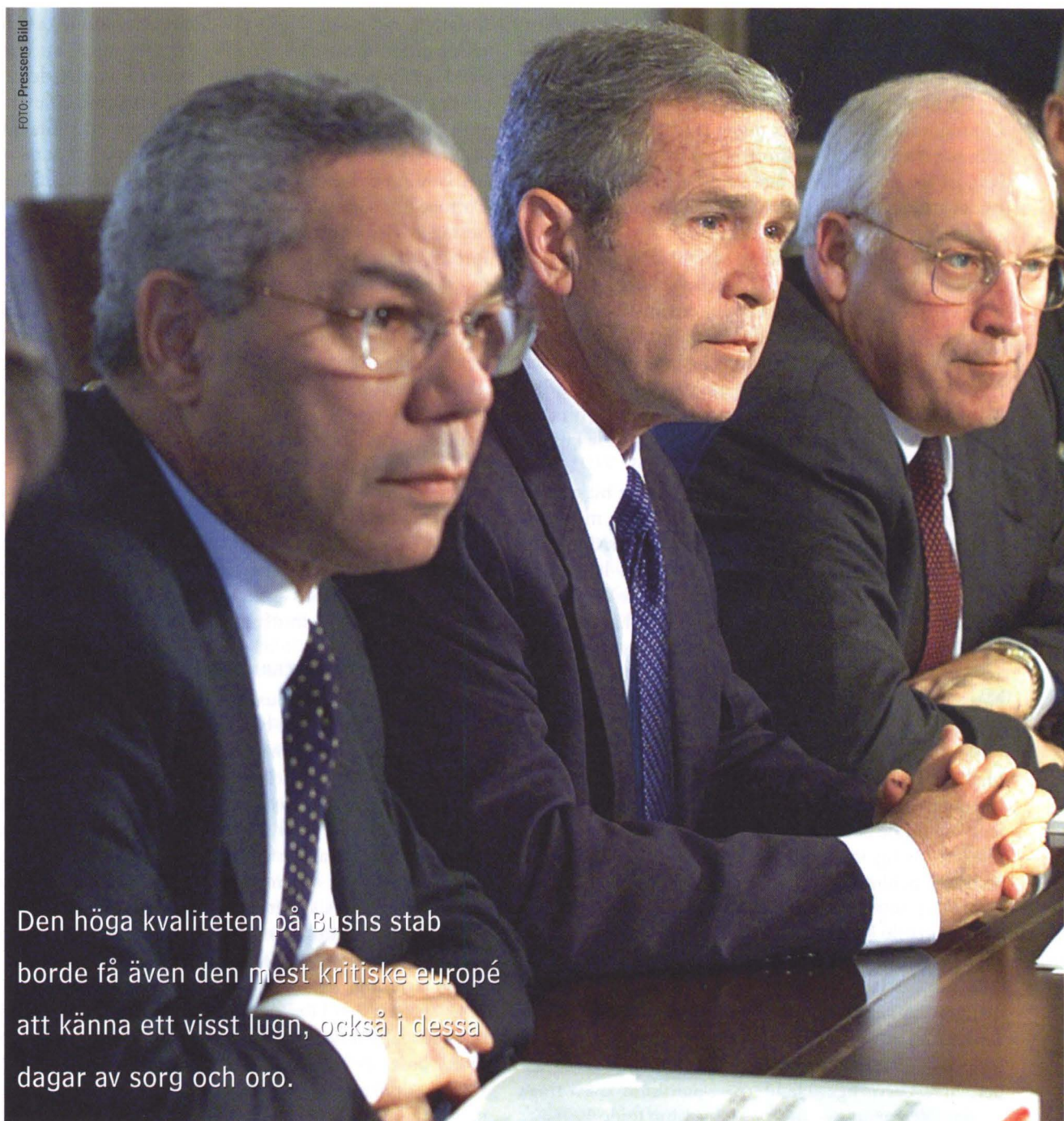
Det är den unipolära maktens privilegium att få hålla sig med en selektiv ansats till omvärldens många problem, som inte alla kan eller bör lösas omedelbart eller av USA – och skulle man ändra på den ambitionen kan man lugnt räkna med att ropen om USA som en klåfingrig ”världspolis” genast skulle skalla från jordens alla hörn (vårt eget, inte minst).

MULTILATERISM À LA CARTE

Richard Haass – en av Bushs många briljanta medarbetare, ett välkänt ansikte i tv-rutan som debattör och tidigare forskare vid The Brookings Institution – fångade in den republikanska utrikespolitikens kärna när han för någon månad sedan lanserade begreppet multilateralism à la carte. Bushadministrationen avvisar inte på något vis det multilaterala instrumentet – som NATO-politiken väl demonstrerar – utan väljer medel och metod och umgängespartners allteftersom situationen kräver. Om det sen ska betecknas som arrogant, eller effektivt och flexibelt, är helt och hållet en fråga om smak och ideologisk läggning.

Men efter den 11 september 2001 torde det i alla fall inte råda någon tvekan om att man i Vita Huset till fullo inser värdet av att bygga koalitioner och allianser med vänner runtom i världen. I försvaret av vårt gemensamma demokratiska system har det aldrig varit tal om att USA skulle agera helt i ensamt majestät. Med den omskakande attacken blev det också smärtsamt uppenbart att inte ens de omgivande världshaven förmår skydda USA, dess territorium och folk, för angrepp på hemmaplan.

Den höga kvaliteten på Bushs stab och hans medarbetare, som i många fall i likhet med Haass är handplockade från det intellektuella och akademiska toppskiktet i Washington, DC, borde få även den mest kritiske europé att känna ett visst lugn, också i dessa dagar av sorg och oro. Men med så många stora egon

Den höga kvaliteten på Bushs stab borde få även den mest kritiske europé att känna ett visst lugn, också i dessa dagar av sorg och oro.

och skarpa hjärnor i förening är det inte förvånande att det spekulerats om hur det ser ut med personalsämjan i Vita Huset och dess omgivning.

Mot utrikesministern Colin Powell verkar det dock vara stört omöjligt att hitta någon som har något negativt alls att invända; med honom tycks stora delar av USA och även resten av världen – med undantag för Mellanösterns gangstergång runt bin Laden och Saddam Hussein – ha utvecklat en personlig liten romans. Hans

underordnade i det hiskeligt fula kontorskomplexet vid C Street kastade sig om inte bokstavligen så i alla fall bildligt talat om halsen på sin nye chef på direkten.

FÅ SAKNAR ALBRIGHT

Oavsett ideologisk och geografisk hemvist är det få i den diplomatiska världen i USA som beklagar Madeleine Albrights nygamla tillvaro som professor vid Georgetown University – en plats som torde bereda henne

rikliga tillfällen att göra det som hon av den ganska samstämmiga kritiken att döma verkar hantera bäst, det vill säga att hålla långgrandiga föreläsningar och uppläsningar av sin omgivning, som i sin tur inte alltid uppskattat denna behandling.

Colin Powells framgångar på State Department kan verka lite förvånande, med tanke på hans bakgrund i den militära världen. Men Powell är en i alla avseenden försiktig general som inte har för vana att hasta ut i vare sig omdömen eller krig, även om det dessvärre har blivit en hel del av den senare varan på sistone.

Tvärsemot den allmänna bilden av amerikansk militär som ständigt skjutklar hittar man alltid det största motståndet mot internationella åtaganden på andra sidan floden i Pentagon; där inser man ju också till fullo vad det egentligen handlar om. Sällan har man gjort det så väl som nu, när hundratals medarbetare krossats i ruinerna efter ett vansinnesdåd.

Men den karismatiske Powell har nedskärningar i budgeten att vänta och har också riskerat att hamna lite utanför den hårda kärnan av Bushs allra närmaste medarbete, säkerhetsrådgivaren Condoleezza Rice, försvarsministern Donald Rumsfeld och vicepresidenten Dick Cheney.

De är alla betydligt mer konservativa och ideologiska i synen på utrikespolitiken än Powell, som är mer traditionellt internationalistisk till sin läggning och som inledningsvis kunde tänka sig att fortsätta medlingsuppdragen från Clintons tid, eller att rentav föra någon form av dialog med stenåldersstaten Nordkorea.

Men den som har haft dubier om Powells styrka och fasthet lär ha blivit avsevärt lugnad av hans kraftfulla framträdanden efter attacken i september, när den trygga men benhårde generalen åter placerade sig framför tv-rutorna, precis som för tio år sedan när USA gick i krig för att skydda lilla Kuwait. Med sin förrädiskt behagliga stämma och huvudet karaktäristiskt lätt på sned var det Powell som omedelbart efter attackerna mot World Trade Center och Pentagon förklarade för världen och landet att nu var "America at war".

Vid sin sida i planläggningen av frihetens försvar har han Donald Rumsfeld, som har gjort comeback som försvarsminister tjugofem år efter det att han skötte jobbet åt president Ford, och som själv genast kastade sig in i de rykande betonghögarna i hopp om att finna överlevande medarbetare den där förfärande septembermorgonen.

FÖRSVARET OMSTRUKTURERAS

För Rumsfeld har det gått bättre i budgetförhandlingarna, och han är nu i full gång med att genomföra den mest omfattande omstruktureringen av det amerikanska försvaret sedan Ronald Reagans tid.

Men att hans departement får nya slantar innebär inte att militären, som med visst fog väntade sig en

välfylld kruka guld efter Bushs valseger, är helt och hållet nöjd och belåten med sin nye överbefälhavare. I den nya försvarsplanen kommer det att finnas färre soldater och fler långdistansrobotar. Ambitionen nu är att kunna föra "ett och ett halvt krig" samtidigt i världen, en nedgradering från den tidigare tvåkrigsstrategin och en modernisering av doktrinen som svenska nyhetsbyrån TT, för stunden glömsk av sitt uppdrag som objektiv rapportör, beskrev som "kryptiskt".

Med president Bush i Vita Huset flödar världen plötsligen över av självutnämnda experter inom alla områden av amerikansk politik. Alla har de också en bestämd bild av den amerikanske presidenten, likt kolumnisten Cecilia Hagen som dagarna efter terrorattacken förklarade att "värst av allt" i den uppkomna situationen var president Bush. Värst av allt?

Men framför allt handlar givetvis försvarsplanen om det omstridda förslaget om ett nationellt missilförsvar. Där har dessvärre Bushadministrationen lidit av en massiv europeisk motvilja att inse att tiderna verkligen har ändrats och själva grunderna för krigföring med dem: kalla kriget är faktiskt över sedan mer än ett årtionde tillbaks. Men att begripa att det är helt nya hotbilder som måste tas hänsyn till i det nya unipolära systemet tycktes länge en övermäktig uppgift för omvärlden; efter terrorattacken mot WTC och Pentagon kan de amerikanska varningarna för "rogue states" inte längre betraktas som hysteriska, rentav smått löjliga.

För européer har det dessutom länge varit förbluffande svårt att förstå det enkla förhållandet att den egna kontinentens säkerhet enbart ökar om USA känner sig säkert mot terrorangrepp från den internationella världens gangsters. Det kanske man förstår lite bättre nu.

Detta budskap bär säkerhetsrådgivaren Rice med sig på sina resor ut i världen. Att hon besitter chefens fulla förtroende är det ingen tvekan om; det är "Condi" som tillbringar mest tid med Bush, inklusive helgerna med familjen på Camp David, och hon är hans samtalspartner, bollplank och förtrogena i utrikespolitiken.

För tio år sedan lämnade Rice abrupt och oväntat sitt tidigare toppjobb som pappa Bushs rysslandsexpert, och for tillbaka till Kalifornien för att leva ett "normalt liv". Det är hon ganska fjärran från idag: som svart, och förhållandevis ung, kvinna i den utrikespolitiska toppen är hon helt och hållet unik.

En sådan utnämning tycker man att Europas alla "progressiva" regeringar samfällt borde hylla – och så hade det väl varit, om Condi nu bara inte vore republikan.

Docent Ann-Sofie Dahl (asdahl@sbbs.se) är säkerhetspolitisk forskare, samt grundare och vice ordförande av Svenska Atlantkommittén.